

חלק ראשון – מילות קישור

- מילות הסבר
- מילות תנאי
- מילות ניגוד
- מילות דוגמה
- מילות סיבה
- מילות תוצאה
- מילות ויתור
- מילות הדגשה
- דף אסטרטגיה ומשימות סיכום

מהן מילות קישור?

מילות קישור הן מילים המחברות בין חלקים שונים במשפט או בין משפטים שונים. בכל טקסט יש מילות קישור. התבוננו בדוגמה זו (אין צורך לקרוא את הטקסט) ושימו לב למילים המודגשות. אלו מילות הקישור.

מקובל לחשוב כי עובדה היא דבר מוחלט ובלתי משתנה, אך עובדה במדע היא בעצם הסכמה נרחבת בין צופים מנוסים על תוצאות סדרה של תצפיות בתופעה אחת. כך, למשל, בעוד שבעבר היתה זו עובדה מוסכמת שכדור הארץ שטוח, כיום עובדה היא שכדור הארץ כדורי. לעומת זאת, השערה (היפותזה) מדעית היא ניחוש מלומד שרק מניחים כי הוא עובדה עד להוכחתו באמצעות ניסויים. אם ניסו שוב ושוב השערה מסוימת ולא הצליחו לסתור אותה היא עשויה להפוך לחוק או לעיקרון.

אם מדען מאמין שהשערה, חוק או עיקרון מסוים נכונים, אך מגלה ראיות הסותרות אותם, אזי רוח המדע מחייבת לנטוש את ההשערה, את החוק או את העיקרון, או לשנותם; זאת מבלי להתחשב ביוקרתם או בסמכותם של התומכים בהם. כך, למשל, המדען והפילוסוף היווני הנערץ אריסטו (384-322 לפנה"ס) סבר כי גופים נופלים במהירות הנמצאת ביחס ישר למשקלם. השקפה שגויה זו שלטה בכיפה למעלה מ-2000 שנה עקב סמכותו המכרעת של אריסטו. אולם, ברוח המדע, ניסוי יחיד שניתן לאמתו, המוכיח את ההיפך, מכריע את הכף כנגד כל סמכות שהיא. במדע של ימינו, לטיעון המתבסס על סמכותו של מדען בעל מוניטין ויוקרה יש משקל מועט בלבד.

מדענים חייבים לקבל את תוצאות הניסויים שערכו כמות שהם גם אם היו מעדיפים תוצאות שונות. הם חייבים לשאוף להבחנה בין מה שהם רואים לבין מה שהם מעוניינים לראות, שכן, בדומה לכל אדם אחר, גם להם יש נטייה חזקה להשלות את עצמם.

מתוך: פסיקה לכל, / פול ג'. היואיט, 1993

המשפטים השונים שאנו קוראים בטקסטים מביעים רעיונות על ידי הצגת ניגוד בין שני דברים, הבאת דוגמאות לנושא מסוים, הסבר ופירוש של ביטויים ועוד. מילות הקישור הן אלה המדגישות עבור הקורא את המשמעות של המשפטים השונים: הן מצביעות על ניגוד, דמיון, דוגמאות, הסבר וכדומה. כמו קשר של חבל, מילות הקישור מחברות בין חלקי המשפט ונותנות לו את המשמעות המתאימה. על מנת להבין קטעי קריאה בצורה הטובה ביותר, יש להבין את משמעותן של מילות הקישור השונות. בעמודים הבאים נלמד את תפקידן של מילות הקישור בטקסט.

מילות קישור לפי משפחות

ניתן לתאר את מילות הקישור לפי משפחות: בכל משפחה נכללות כמה מילות קישור המשמשות בתפקיד דומה.

מילות קישור הנלמדות בחוברת זו הן אלה:

מילות סיבה

- בגלל ■ כי ■ הודות ל
- עקב ■ מפני ש ■ היות ש
- הואיל ו ■ כיוון ש

מילות הסבר

- כלומר ■ זאת אומרת ■
- הווה אומר ■ היינו ■ קרי

מילות תוצאה

- לפיכך ■ לכן

מילות תנאי

- אם ■ בתנאי ש ■ אילו ■ לו
- אלמלא ■ אילולא

מילות ויתור

- למרות ■ אף על פי ■ על
- אף ■ אפילו

מילות ניגוד

- לעומת זאת ■ אך ■ בניגוד ל
- אבל ■ עם זאת ■ בכל זאת

מילות הדגשה

- אפוא ■ ובכן ■ אם כן

מילות דוגמה

- לדוגמה ■ למשל ■ כגון ■
- כמו

מילות קישור נוספות (שאינן מוזכרות בחוברת זו) הן אלה:

מילות הוספה

- גם ■
- נוסף על כך ■

מילות זמן

- לפני כן ■ במקביל ■ לאחר
- ש ■ בזמן ש

מילות תכלית

- כדי ■ על מנת ■ בשביל ■
- למען ■ לשם

מילות דמיון

- כמו ■ בדומה ל ■ כפי ש ■
- כשם ש

בחרו את משפחות מילות הקישור שאינכם מבינים או שאינכם מכירים, ועברו ללמוד אותן.

מילות הסבר

■ כלומר ■ זאת אומרת ■ הווה אומר ■ היינו ■ דהיינו ■ קרי

בפרק זה נכיר את מילות ההסבר.

1. קראו את שני המשפטים :

א. המאמן אמר לשחקנים: "אני רוצה שהקבוצה שלנו תצליח. אני רוצה שנזכה השנה באלופות".

ב. המאמן אמר לשחקנים: "אני רוצה שהקבוצה שלנו תצליח, כלומר שנזכה השנה באלופות".

ענו על השאלות :

■ במשפט א' חסרה מילת הסבר, הנמצאת במשפט ב'. מהי המילה?

■ האם יש הבדל, מבחינת המשמעות, בין המשפטים? אם כן, מה ההבדל?

■ במה תורמת מילת ההסבר למשפט ב'? מה היא מוסיפה?

2. תפקידן של מילות ההסבר

מילות ההסבר מפרשות ומגדירות ביטוי / מילה המופיעים בטקסט.

לדוגמה :

המורה אמר: "תוצאות המבחן היו גרועות במיוחד, כלומר אף אחד מכם לא עבר את ה-60".

■ איזו מילה / מילים מפרשת המילה **כלומר** ?

תוצאות גרועות במיוחד

■ מהו הפירוש?

אף אחד לא עבר את ה-60

קראו את המשפטים הבאים וענו על השאלות לפי הדוגמה:

א. אני צריך להגיע לשיעור הראשון בזמן, **זאת אומרת** בשעה 30:07.

■ איזו מילה / מילים מפרש צירוף המילים **זאת אומרת** ?

■ מהו הפירוש?

ב. חלק גדול מהעובדים בישראל מרוויח שכר מינימום, **הוזה אומר** פחות מ-3,500 ש"ח לחודש.

■ איזו מילה / מילים מפרש צירוף המילים **הוזה אומר** ?

■ מהו הפירוש?

3. לפניכם שני קטעים עם הצירוף **זאת אומרת**. קטע אחד אינו נכון (מבחינת השימוש בביטוי **זאת אומרת**). סמנו את הקטע שאינו נכון.

א. השנה היתה שנת בצורת. **זאת אומרת** שירדו גשמים מעטים בלבד.

ב. השנה היתה שנת בצורת. **זאת אומרת** שאולי בשנה הבאה ירד הרבה גשם.

מדוע הקטע שסימנתם אינו נכון?

4. קראו את המשפט ובחרו באפשרות הנכונה להשלמתו.

המשפט: **בשיריו של נתן אלתרמן יש אמצעים אמנותיים.**

האפשרויות:

- קרי מטאפורות, דימויים, חריזה ועוד.
- קרי בשיריו של נתן זך אין אמצעים אמנותיים.
- קרי אלתרמן לא התכוון להשתמש באמצעים אמנותיים.
- קרי שיריו של אלתרמן הם נוגים ועצובים.

5. המציאו משפטים עם לפחות 3 מהמילים הבאות:

■ כלומר

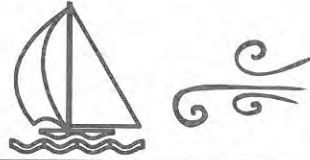
■ הווה אומר

■ זאת אומרת

■ קרי

■ דהיינו

6. מדוע המילים כלומר, הוזה אומר, זאת אומרת, קרי, דהיינו, היינו נקראות מילות הסבר?

מילות תנאי

■ אם ■ אילו ■ לו ■ אילולא ■ בתנאי ש... ■ אלמלא

בפרק זה נכיר את מילות התנאי.

1. קראו את שני המשפטים :

א. המורה אמר לתלמידים : "למדתם כמו שצריך, לא הייתם נכשלים במבחן".

ב. המורה אמר לתלמידים : "אילו למדתם כמו שצריך, לא הייתם נכשלים במבחן".

ענו על השאלות :

א. במשפט א' חסרה מילת תנאי, הנמצאת במשפט ב'. מהי המילה?

ב. האם אפשר להבין את משפט א' ללא המילה הזו?

ג. במה תורמת מילת התנאי למשפט?

2. תפקידן של מילות התנאי

מילות התנאי מתארות השפעה של אירוע אחד על אירוע אחר. מילת התנאי מדגישה את התלות בין שני האירועים.

לדוגמה :

■ אבוא למסיבה אם תאספי אותי בשעה 19:00 .

■ מהו התנאי? תאספי אותי בשעה 19:00.

■ מה יקרה אם התנאי יתממש? אבוא למסיבה.

■ מה יקרה אם התנאי לא יתממש? לא אבוא למסיבה.

קראו את המשפטים וענו על השאלות, לפי הדוגמה:
א. אם אחזור מהחוג לאחר 20:00, לא אספיק להגיע לסרט.

■ מהו התנאי?

■ מה יקרה אם התנאי יתממש?

■ מה יקרה אם התנאי לא יתממש?

ב. אצליח במבחן בתנאי שהשאלות יהיו על נושאים שלמדתי.

■ מהו התנאי?

■ מה יקרה אם התנאי יתממש?

■ מה יקרה אם התנאי לא יתממש?

3. מילת התנאי לו.

מילת התנאי לו מתפקדת כמו מילת התנאי אם, אבל מתייחסת למצב היפותטי, שלא התקיים בעבר ושלא יתקיים לעולם.

לפניכם שני קטעים עם המילה לו. קטע אחד אינו נכון (מבחינת השימוש במילה לו). סמנו את הקטע שאינו נכון:

א. הייתי מסכימה להתחתן איתו, לו הציע לי נישואין.

ב. הייתי מסכימה להתחתן איתו, לו אני מחכה שיציע לי נישואין.

מדוע הקטע שסימנתם אינו נכון?

4. א. מילת התנאי **אילולא**. (**אילולא** = אילו לא).

קראו את המשפט ובחרו באפשרות הנכונה להשלמתו:

המשפט: **מסיבת יום ההולדת שלי היתה מתקיימת במועד,**

האפשרויות:

אילולא היה לי יום הולדת.

אילולא חליתי.

אילולא המסיבה תתקיים מחר.

אילולא אני בן 14.

ב. מילות התנאי: **אילמלא**.

מילת התנאי **אלמלא** מתפקדת במשפט כמו מילת התנאי **אילולא**.

א. קראו את המשפט ובחרו באפשרות הנכונה להשלמתו:

המשפט: **הייתי אומר לך בדיוק מה שאני חושב עלייך,**

האפשרויות:

אלמלא את תרצי לשמוע.

אלמלא הייתי אומר לך.

אלמלא שאת לא נחמדה.

אלמלא פחדתי מתגובתך.

5. לפניכם שישה משפטים ובהם מילות התנאי שהכרנו. קראו אותם וענו על השאלה שלאחריהם:

א. **אם** תרצה, אלך איתך לים.

ב. **לו** יכולתי, הייתי נוסעת לפריז.

ג. היינו יוצאים לטיול, **אלמלא** ירד גשם.

ד. אגיע בזמן, **בתנאי** שהרכבת לא תאחר.

ה. **אילו** הייתי בסביבה, הייתי קופץ לביקור.

ו. היא היתה שומעת אותו, **אילולא** הרדיו פעל בחוזקה.

מבין מילות התנאי שלמדתם, יש מילים שתמיד מצביעות על מצב שקרה בעבר, ויש מילים שתמיד מצביעות על מצב שיקרה בעתיד. היעזרו במשפטים שקראתם והשלימו בטבלה:

מילות תנאי שמצביעות על מצב שיקרה בעתיד	מילות תנאי שמצביעות על מצב שקרה בעבר

6. המציאו משפטים עם לפחות 3 מהמילים הבאות:

■ אם

■ אילו

■ אלמלא

■ אילוֹלָא

■ לו

■ בתנאי ש...

- לעומת זאת ■ אבל ■ ברם ■ בניגוד ל... ■ אך ■ עם זאת
- מצד אחד... ומצד שני ■ מחד גיסא... ומאידך גיסא

בפרק זה נכיר את מילות הניגוד.

1. קראו את שני הקטעים:

- א. יש אנשים שאוהבים ללכת למוזיאון ולהתבונן בכל ציור מקרוב. יש אנשים שאוהבים ללכת למוזיאון ולראות את כל התמונות מרחוק, ולחלוף על פניהן במהירות.
- ב. יש אנשים האוהבים ללכת למוזיאון ולהתבונן בכל ציור מקרוב. לעומת זאת, יש אנשים האוהבים ללכת למוזיאון ולראות את כל התמונות מרחוק, ולחלוף על פניהן במהירות.

ענו על השאלות:

- בקטע א' חסרה מילת ניגוד, הנמצאת בקטע ב'. מהי המילה?

- איזה משני הקטעים קל יותר להבין? מדוע?

- נסו לחשוב, מהו תפקידה של מילת הניגוד?

2. תפקידן של מילות הניגוד

מילות הניגוד מצביעות על הבדל, שוני, ניגוד, היפוך וכדומה בין החלק שהופיע לפני מילת הניגוד לבין החלק המופיע לאחריה.

לדוגמה:

בתל אביב יש בתי קולנוע רבים ואילו בגבעתיים אין אף אחד.

מה הניגוד? רבים מול אף לא אחד

קראו את המשפטים וענו על השאלות, לפי הדוגמה:

א. בערי הבירה של תאילנד, מקסיקו, ארה"ב ואנגליה יש רכבת תחתית. בירושלים, לעומת זאת, יש רק אוטובוסים.

■ מה הניגוד?

ב. ראש הממשלה אומר שמצב הביטחון קשה. עם זאת, הוא הדגיש שהמצב הכלכלי משתפר.

■ מהו הניגוד?

3. מילת הניגוד **ברם**.

מילת הניגוד **ברם** מתפקדת במשפט כמו מילת הניגוד **אבל**.

לפניכם שני קטעים עם המילה **ברם**. קטע אחד אינו נכון (מבחינת השימוש במילה **ברם**). סמנו את הקטע שאינו נכון:

א. רועי אוהב לבשל. יש לו המון ספרי מתכונים, והוא תמיד שמח להכין ארוחה לבני משפחתו, **ברם**, הוא אופה עוגות נהדרות.

ב. רועי אוהב לבשל. יש לו המון ספרי מתכונים, והוא תמיד שמח להכין ארוחה לבני משפחתו, **ברם**, הוא שונא לשטוף כלים.

מדוע הקטע שסימנתם אינו נכון?

4. א. מילת הניגוד "אך"

קראו את המשפט ובחרו באפשרות הנכונה.

המשפט: **רציתי לשלם למוכר במכולת,**

האפשרויות:

- אך לא מצאתי את הארנק שלי.
- אך גיליתי שיש לי בדיוק את הכסף הנחוץ.
- אך לא רציתי לשלם למוכר.
- אך רציתי לשלם על סנדוויץ' שעלה עשרה שקלים.

ב. מילות הניגוד "מצד אחד...מצד שני".

קראו את המשפט ובחרו באפשרות הנכונה:

המשפט: **מצד אחד** אני רוצה לצאת לבלות

האפשרויות:

- מצד שני, אני רוצה לצאת לבלות.
- מצד שני, אני קצת עייפה.
- מצד שני, אני אוהבת לבלות.
- מצד שני, האם אתה רוצה לצאת איתי?

5. מילות הניגוד "מחד גיסא ... מאידך גיסא"

מילות הניגוד **מחד גיסא... מאידך גיסא** מתפקדות במשפט כמו מילות הניגוד **מצד אחד... מצד שני**.

לפניכם שני קטעים עם המילים **מחד גיסא ומאידך גיסא** קטע אחד אינו נכון מבחינת השימוש במילים אלו. סמנו את הקטע שאינו נכון:

- א. **מחד גיסא** אני ממש לא אוהב ללמוד. **מאידך גיסא**, אני רוצה לקבל תעודת בגרות.
- ב. **מחד גיסא** אני ממש לא אוהב ללמוד. **מאידך גיסא**, אני בעיקר לא אוהב ללמוד ביולוגיה.

מדוע הקטע שסימנתם אינו נכון?

6. המציאו משפטים עם לפחות 3 מהמילים הבאות:

■ ברם

■ לעומת זאת

■ אך

■ מצד אחד... מצד שני

■ מחד גיסא... מאידך גיסא

■ עם זאת

מילות דוגמה

■ לדוגמה ■ למשל ■ כמו ■ כגון ■ בין היתר ■ בין השאר

בפרק זה נכיר את מילות הדוגמה.

1. קראו את שני המשפטים:

- א. בארצות רבות, קולומביה, פנמה ומקסיקו, דוברים האנשים ספרדית.
- ב. בארצות רבות, כגון קולומביה, פנמה ומקסיקו, דוברים האנשים ספרדית.

ענו על השאלות:

■ במשפט א' חסרה מילת דוגמה, הנמצאת במשפט ב'. מהי המילה?

■ ללא מילת הדוגמה, משפט א' מקבל משמעות אחרת. מהי המשמעות של משפט א'?

■ במה תורמת מילת הדוגמה למשפט ב'?

2. תפקידן של מילות הדוגמה –

מילות הדוגמה מציגות פרט מאפיין מתוך קבוצה כללית שהוצגה לפני כן במשפט.

לדוגמה:

בעלי חיים רבים, כגון זאבים ותנים, חיים בלהקות.

■ מהי הקבוצה הכללית? בעלי חיים החיים בלהקות.

■ מהן הדוגמאות? זאבים, תנים.

קראו את המשפטים הבאים וכתבו מהי הקבוצה הכללית ומהי הדוגמה (או הדוגמאות):

א. מקצועות שונים, בין השאר פיסיקה, אמנות וקולנוע, הם מקצועות בחירה לבגרות.

■ מהי הקבוצה הכללית?

■ מהן הדוגמאות?

ב. סיפורי ילדים רבים, בין היתר הברווזון המכוער ובת הים הקטנה, נכתבו על ידי הסופר הנס כריסטיאן אנדרסן.

■ מהי הקבוצה הכללית?

■ מהן הדוגמאות?

3. לפניכם שני קטעים עם המילה **למשל**. קטע אחד אינו נכון מבחינת השימוש במילה **למשל**. סמנו את הקטע שאינו נכון:

א. לו הייתי גרה במקום רחוק, **למשל** מקום לא קרוב, הייתי מאוד מתגעגעת למשפחתי.

ב. לו הייתי גרה במקום רחוק, **למשל** על הירח, הייתי מאוד מתגעגעת לבני משפחתי.

מדוע הקטע שסימנתם אינו נכון?

4. קראו את המשפט ובחרו באפשרות הנכונה.

המשפט: **אני אוהב לאכול דברים מתוקים.**

האפשרויות:

- לדוגמה: אני שונא לאכול כל יום
- לדוגמה: עוגת תפוחים
- לדוגמה: לא מאכלים חמוצים
- לדוגמה: דברים מתוקים הם טעימים

5. המציאו משפטים עם לפחות 3 מהמילים הבאות:

■ כגון

■ לדוגמה

■ למשל

■ בין היתר

■ בין השאר

6. הסבירו במילים שלכם מדוע מילות הקישור "בין היתר" ו"בין השאר" נקראות מילות דוגמה.
